

# ДИЗАЙН АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 725.8

**В.І. Проскуряков, Т.І. Гаращак**  
Національний університет “Львівська політехніка”,  
кафедра дизайну архітектурного середовища

## **ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНИХ ЕКСПЛУАТАЦІЙНИХ, ОРГАНІЗАЦІЙНИХ, ТИПОЛОГІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ОБ’ЄКТІВ РОЗВАГ ЇХ КОРИСТУВАЧАМИ, ДІЯЧАМИ І ПРОЕКТУВАЛЬНИКАМИ**

© Проскуряков В.І., Гаращак Т.І., 2013

**За результатами анкетування 50 архітекторів, 50 користувачів та 30 діячів визначено найоптимальніші напрями організації, параметри, типи об’єктів розваг, що є актуальними для України сьогодні і в майбутньому.**

**Ключові слова: проектування, об’єкт розваг, принципи типології, центр розваг, парк розваг.**

**According to the survey results 50 architects, 50 people and 30 leaders set the most optimal direction of the organization, parameters, types of entertainment objects that are relevant for Ukraine today and in the future.**

**Key words: design, entertainment facility, the principles of typology, entertainment center, amusement park.**

### **Постановка проблеми**

На початку ХХІ ст. однією із нинішніх реалій становища розваг в Україні є їх практична відсутність в сучасному розумінні терміна “*розвага*”. У суспільстві постала гостра потреба в реорганізації та модернізації форм розважальної діяльності. Водночас беззаперечним залишається і те, що для створення якісної і сучасної архітектури потрібні спеціальні знання і досвід у цій галузі – як науковий, так і проектно-прикладний, експлуатаційний, організаційний.

### **Аналіз останніх досліджень та публікацій**

У деяких фундаментальних наукових розвідках професорів В. Проскурякова [1], В. Куцевича [2], О. Слещова [3], доцентів Б. Гоя [6], О. Проскурякова [10], А. Андріанової [5], Г. Підгорної [8], А. Харитонової [7], І. Воронкової [9] висвітлено історичні та типологічні аспекти формування розваг. Для визначення оптимальних параметрів об’єктів розваг сучасної України, як таких, що потенційно матимуть можливість прогресивно розвиватися і набувати мережевого характеру в майбутньому, а насамперед для об’єктивності, проведено анкетне опитування одразу трьох груп населення, що має справу з названими об’єктами, зокрема: проектувальників, діячів та користувачів.

### **Виклад основного матеріалу**

З метою вивчення та об’єктивного визначення оптимальних організаційних та типологічних параметрів об’єктів розваг проведено анкетування: розіслано 50 анкет майстрам архітектури у 17 містах України – Києві, Львові, Тернополі, Луцьку, Полтаві, Івано-Франківську, Дніпропетровську,

Одесі, Ужгороді, Дрогобичі, Трускавці, Миколаєві, Чернівцях, Харкові, Донецьку, Ялті, Хмельницькому (рис. 1).

Серед опитаних чільне місце займають архітектори, творчий доробок котрих у проектуванні громадських будівель і споруд становить 10–30 % від загальної кількості напрацювань (наприклад, Ю. Білас з Києва – 10 %; О. Коваль з Дрогобича – 10 %; Ю. Джигіль зі Львова – від 5 % до 30 %; Я. Дорошенко та Т. Коробчук з Івано-Франківська – 30 %), а також значний відсоток опитуваних у своїй творчій практиці налічують 40–80 % громадських будівель та споруд від загальної кількості запроєктованих (а це: О. Регін з Полтави – 50 %; Л. Дорошенко з Івано-Франківська – 50 %; С. Заєць і А. Одарич з Полтави 60–70 %; В. Панасюк з Хмельницького – 50 %; Р. Дудник з Полтави – 80 %). З-поміж опитуваних особливий інтерес викликають архітектори, у котрих цей відсоток надзвичайно високий – від 90 % до 100 % (з-поміж інших – О. Кордунян з Чернівців – 90 %; С. Козак з Хмельницького – 90 %; М. Ягольник зі Львова – 100%) (рис. 2).

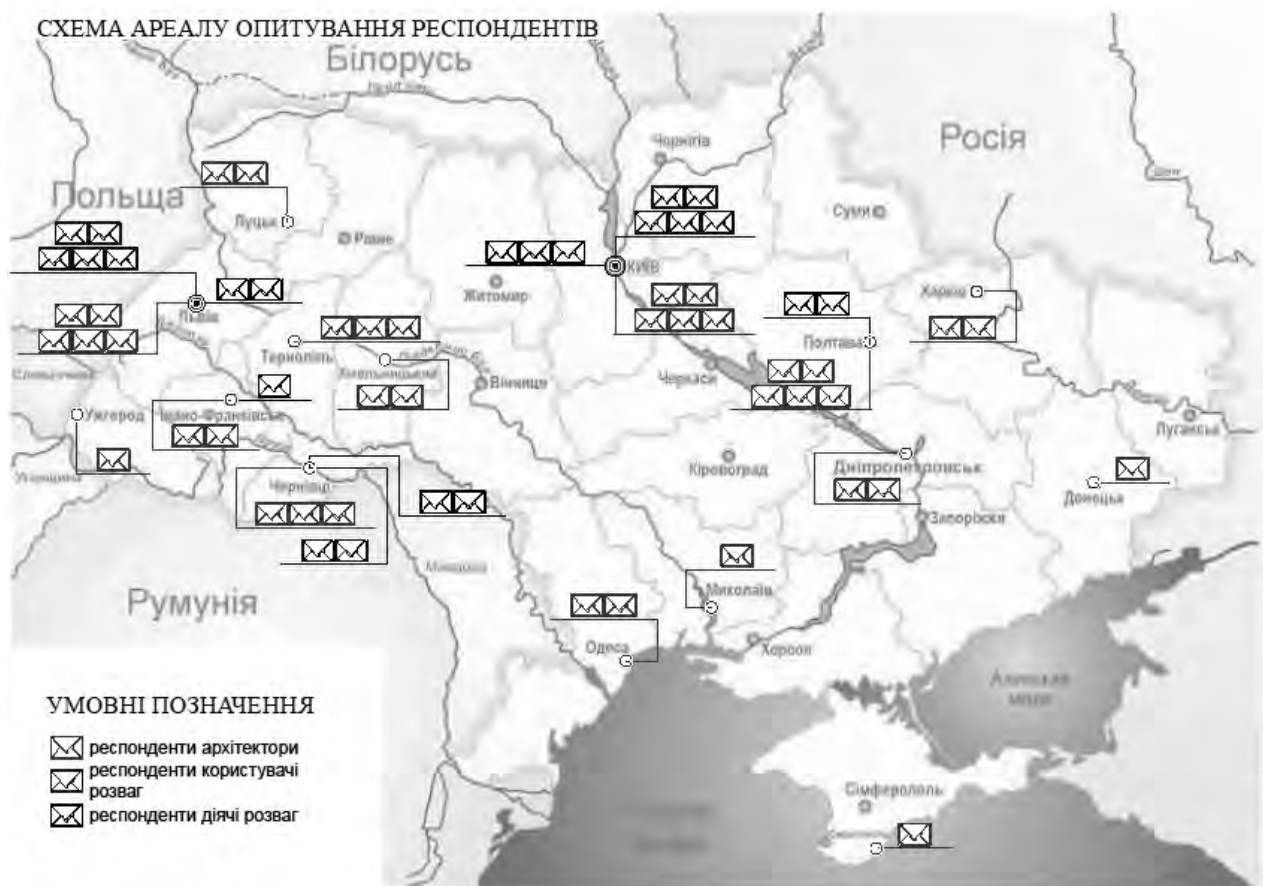


Рис. 1. Ареал опитування респондентів

Здебільшого творчий доробок архітекторів з-поміж опитуваних представлений об'єктами (приміщення, будівлі, простори тощо), що виконують розважальну функцію (наприклад, у Л. Дорошенко у проєкті готельно-відпочинкового комплексу в с.м.т. Вигода; у Т. Коробчука – це групи житлових будинків з прибудованим комплексом відпочинково-розважального типу, де гармонійно поєднані спорт та розваги; А. Одарич запроєктував центр дозвілля у м. Миргород та комплекс відпочинку в с. Соснівка Полтавської області; з-поміж праць М. Ягольника – це готель “Богдан”, де є приміщення казино, танцювального клубу тощо). Зібрані результати є чи не найвиразнішим показником об'єктивності та вагомості правдивих результатів, необхідних для визначення оптимальних параметрів об'єктів розваг.

Висвітлюючи питання: “Які архітектурно-типологічні складові об'єктів розваг попередніх років, на Вашу думку, актуальні в умовах сьогодення?”, респонденти дали абсолютно різні

відповіді, а саме: це клуби, культурологічні, етнічні, спортивно-розважальні, культурно-просвітницькі, парки атракціонів, танцмайданчики, кінокомплекси тощо. Та все ж значний відсоток опитуваних, а це близько 40 %, вважають, що з-поміж архітектурно-типологічних складових об'єктів розваг попередніх років в умовах сьогодення жоден не вирізняється актуальністю.

У відповідях на запитання: “Від чого в архітектурній типології громадських будівель попередніх років Ви відмовились назавжди?” простежується відмова майже усіх опитуваних українських майстрів архітектури від типової форми й об'єму громадських будівель попередніх років.



Рис. 2. Місце архітектури громадських будівель у творчому проектуванні респондентів-архітекторів

Респондентам було запропоновано також вибрати з-поміж запропонованих авторами анкетування прикладів типологічних моделей – місця розваг; приміщення розваг; зони розваг; простори розваг; будівлі розваг; центри розваг; парки розваг; міста розваг; території розваг; землі розваг – саме ті, які сьогодні стають актуальними у формуванні сфери розваг України. Відповідно до результатів опитування переважали, беззаперечно, типологічні моделі, такі як парки розваг (29,4 %) та центри розваг (23,5 %), наступними за частотою вибору були зони розваг (14,7%), будівлі розваг (11,8 %) і простори розваг (8,82 %), а найменш актуальними, на думку опитаних, були приміщення, міста, території і землі розваг: їх вибирали до 3 % респондентів. Місця розваг, як актуальну для сучасної України типологічну модель, можливо, не вибрав жоден з архітекторів (рис. 3).

Відповідаючи на запитання: “Які, на Вашу думку, з вказаних нижче напрямів розвитку архітектури об'єктів розваг можуть бути актуальними сьогодні в Україні?”, опитувані, зазвичай, рівномірно з невеликою різницею у твердженнях вибирали запропоновані варіанти відповідей. Так, понад 40 % опитуваних архітекторів вибрали варіант ревіталізації наявних із застарілою функцією будівель та споруд; нове будівництво, а також освоєння нових просторів вибрали 35 %, до рішення щодо реконструкції існуючих будівель, просторів схиляється 25 % респондентів.

На запитання: “Які, на Вашу думку, із зазначених нижче функціональних схем сприятимуть динамічному формуванню якісної архітектури для розваг в Україні у майбутньому?”, беззаперечно лідерство отримав варіант відповіді: “розважальна як основна плюс додаткові: обслуговуюча, культурна, рекреаційна”. Цей варіант вибрали 61,5 % опитаних. Натомість 15 % респондентів

вважають, що розважальна як одна з основних або розважальна як додаткова є саме тією функціональною схемою, що сприятиме динаміці формування якісної архітектури для розваг в Україні у майбутньому. І лише 7,7 % опитуваних архітекторів схильні до варіанта відповіді, що функціональна схема, в якій розважальна є основною і єдиною, використовується у динамічному формуванні архітектури об'єктів для розваг в Україні.

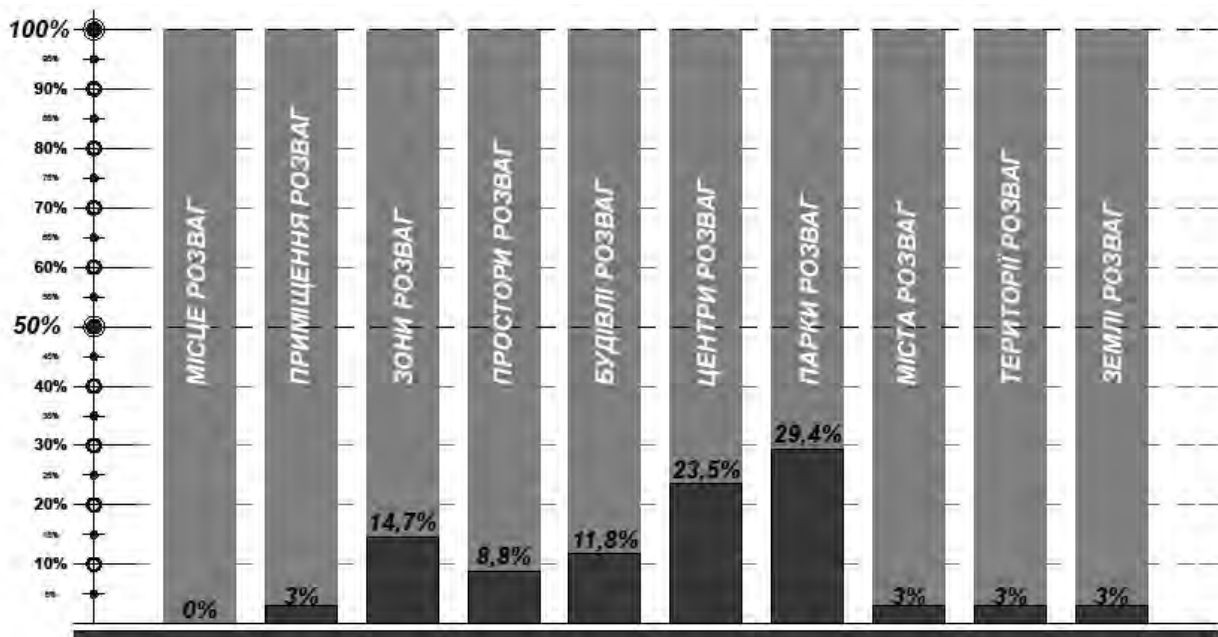


Рис. 3. Діаграма відповідей респондентів-архітекторів на запитання: *“Які, на Вашу думку, з наведених нижче прикладів типологічних моделей є актуальними сьогодні у формуванні сфери розваг України?”*

З-поміж запропонованих українським архітекторам запитань особливої вагомості набули такі: *“Чи може, на Вашу думку, залучення закордонних фірм сприяти розвитку сфери розваг в Україні?”*, *“Як це впливатиме на формування архітектури об'єктів розваг?”*. Відповіді на ці запитання мали, переважно, індивідуальний (особистісний) характер. Приміром: *“Так. За умови відсутності державного фінансування розвиток сфери розваг можливий, але лише за умови залучення іноземних інвестицій”* / О. П. Кордунян (м. Чернівці); *“Так, це сприятиме розвитку сфери розваг, позитивно вплине на архітектуру, оскільки ця сфера мало розвинута в Україні”* / Я. І. Дорошенко (м. Івано-Франківськ); *“Звісно, може, архітектура розваг універсальна для будь-якої місцевості”* / А. Г. Одарич (м. Полтава); *“Зараз у Харкові проходить реконструкція центрального парку відпочинку імені Максима Горького: все обладнання придбано за кордоном”* / С. Г. Чечельницький (м. Харків). Майже 97 % респондентів констатували, що саме залучення закордонних інвестицій сприятиме розвитку сфери розваг в Україні.

Однією з надзвичайно важливих груп опитуваних, котрі сприятимуть повноцінне вивчення проблеми сфер розваг в Україні є, безумовно, користувачі сфери розваг. Розіславши понад 50 анкет по містах України, ми отримали такі результати від 30 % опитуваних, котрі, з-поміж інших, належать до вікової категорії до 19 років, 34 % респондентів віком 20–39 років, 22 % опитуваних – у віковій категорії 40–59 років, а респонденти віком від 60 років і далі становили 17 % із загальної кількості опитуваних.

На запитання: *“Що у Вашому розумінні означає термін “розвага”?”* практично всі опитувані користувачі сфери розваг, незалежно від вікової категорії, дали відповідь: *“Те, що розвеселяє, піднімає настрій”*, що абсолютно відповідна до етимологічного трактування цього терміна.

Залежно від вікової категорії різнилися відповіді опитуваних на запитання: *“Які об'єкти розваг є у Вашому населеному пункті?”*, та все ж здебільшого – це: *“парк, народний дім, клуб, нічний клуб, боулінг, кінотеатр, театр, ковзанка тощо”*.

Відповідаючи на запитання: *“Як, на Вашу думку, можна оцінити стан сфери розваг у Вашому населеному пункті?”* з чотирьох можливих варіантів: *“незадовільний”, “задовільний”, “добрий”, “відмінний”,* 94 % респондентів одногласно обрали відповідь *“незадовільний”,* і лише 6 % – *“задовільний”*.

На запитання: *“Які розваги, на Вашу думку, потрібно впроваджувати на ринок розважальних послуг незалежної України?”* – опитувані давали відповіді індивідуального (особистісного) характеру. Найчастіше: *“комп’ютерні симулятори, розважальні центри, аквапарки, паркові композиції, фестивалі, виставки, ярмарки тощо”*.

Результати думок-прогнозів опитуваних щодо того, які все ж таки з наведених прикладів типологічних моделей сьогодні можна вважати актуальними у формуванні сфери розваг України, суттєво різнилися: 76 % вибрали центри розваг, 10 % – парки розваг, 6 % – міста розваг, 5 % – приміщення розваг, 3 % – будівлі розваг.

На запитання: *“На Вашу думку, які з вказаних нижче напрямів розвитку архітектури об’єктів розваг можуть вважатися актуальними сьогодні в Україні?”*, отримано такі варіанти відповідей: *“68 % респондентів вибрали нове будівництво, освоєння нових просторів; 21 % – ревіталізацію будівель і споруд із застарілою функцією, 11 % – реконструкцію існуючих будівель і просторів”*.

Розмірковуючи над запитанням: *“На Вашу думку, які із зазначених нижче функціональних схем сприятимуть динамічному формуванню якісної архітектури для розваг в Україні у майбутньому?”*, респонденти – користувачі сфери розваг зосереджувалися переважно на варіанті: *“розважальна як основна плюс додаткові: обслуговуюча, культурна, рекреаційна тощо, а це 73 % опитуваних.* Варіант відповіді *“розважальна як додаткова”* вибрали 12 % респондентів. На варіанті відповіді *“рівномірний синтез розважальної”* зосередили свій вибір 8 % користувачів. 7 % опитаних, а це здебільшого вікова категорія до 19 років, вибрали варіант відповіді *“розважальна як основна і єдина”*.

На запитання: *“Чи може, на Вашу думку, залучення закордонних розважальних гігантів сприяти розвитку сфери розваг в Україні? Як це вплине на формування архітектури об’єктів розваг?”* Всі учасники анкетного опитування цього сектору відповіли позитивно.

Думки респондентів розділилися на два напрями щодо запитання: *“Для яких вікових категорій в часі сьогодні, на Вашу думку, сфера розваг потребує найбільше розвитку?”* Отож, 64 % опитуваних вважають, що найбільш затребуваними у розвитку розваг є вікові категорії до 19 років та від 60 років, а 36 % – вибрали категорії у віковому діапазоні від 20 до 59 років (рис. 4.).

Третім, і одним з найважливіших секторів з-поміж опитуваних для об’єктивного висвітлення оптимальних експлуатаційних, організаційних, типологічних параметрів об’єктів розваг є діячі сфери розваг. Опитувані діячі розваг, відповідаючи на перше запитання, зазначали сектор своєї діяльності у сфері розваг, де з-поміж інших: катання на ковзанах, фігурне катання, хокей, боулінг, кінотеатр, комп’ютерні симулятори, нічні клуби, театри, парки культури та відпочинку тощо.

Відповідаючи на запитання: *“Що з Вашого досвіду означає термін “розвага”?”*, респонденти, зазвичай, характеризували його такими тлумаченнями: *“активний відпочинок”, “релаксація”, “адреналін”, “позитивні емоції”* тощо.

На запитання: *“Які важливі фактори потрібно враховувати під час проектування об’єктів розваг?”* отримано такі відповіді: *безпека; доступність (за віковими категоріями); зовнішня привабливість; “ноу хау”; потреба (необхідність); місце розташування, затратність (поточні витрати) тощо.*

На думку опитуваних діячів сфери розваг, стан цієї сфери у їхніх населених пунктах задовільний. На запитання: *“Які, на Вашу думку, розваги потрібно впроваджувати на ринок розважальних послуг в умовах незалежної України?”*, варіанти відповідей респондентів зосереджувалися на економічній складовій, на розвитку молодого покоління, та все ж основна увага зосереджувалася на вихованні дітей у сфері оздоровлення і спорту.

У відповідях на запитання: *“Які, на Вашу думку, розваги з попередніх часів є актуальними сьогодні і, можливо, в майбутньому?”*, домінували такі бачення: *“ярмарки, басейни, дитячі атракціони, виставки і т. д.”*

На запитання: *“Які, на Вашу думку, з наведених нижче прикладів типологічних моделей є актуальними сьогодні у формуванні сфери розваг України?”*, респонденти-діячі сфери розваг зосередили свій вибір на чотирьох запропонованих варіантах відповідей: 68 % вибрали *“центри розваг”*; 13 % – *“парки розваг”*; 10 % – *“приміщення розваг”*; 9 % – *“простори розваг”*.

Відповідаючи на запитання: “Які, на Вашу думку, з нижчевказаних напрямів розвитку архітектури об’єктів розваг, можуть бути актуальними сьогодні в Україні?”, найбільше респондентів з-поміж опитуваних зосередили свій вибір на варіанті – нове будівництво, освоєння нових просторів (48 %); ревіталізація існуючих з застарілою функцією будівель і споруд (33 %); реконструкція існуючих будівель, просторів (19 %).

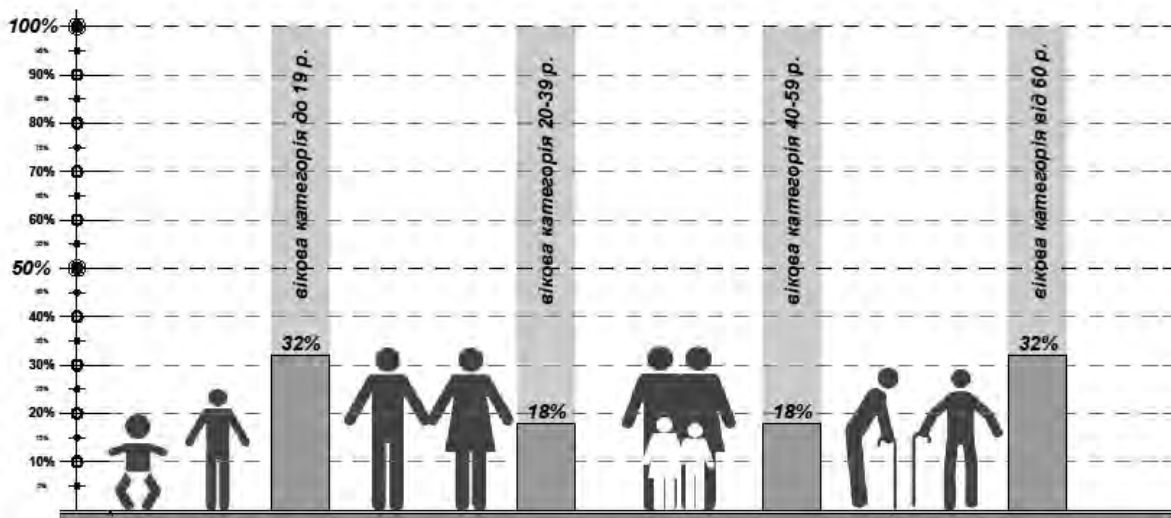


Рис. 4. Діаграма відповідей респондентів користувачів розваг на запитання: “Для яких вікових категорій, на Вашу думку, сфера розваг у наш час найбільше потребує розвитку?”

У відповідях на запитання: “Які, на Вашу думку, із зазначених функціональних схем сприятимуть динамічному формуванню якісної архітектури для розваг в Україні у майбутньому?”, опитувані діячі сфери розваг зосередили свій вибір, в основному, на таких варіантах відповідей – це: розважальна як основна + додаткові: обслуговуюча, культурна, рекреаційна (47 %); рівномірний синтез розважальної (39 %); розважальна як додаткова (8%); розважальна як основна і єдина (6 %) (рис. 5).

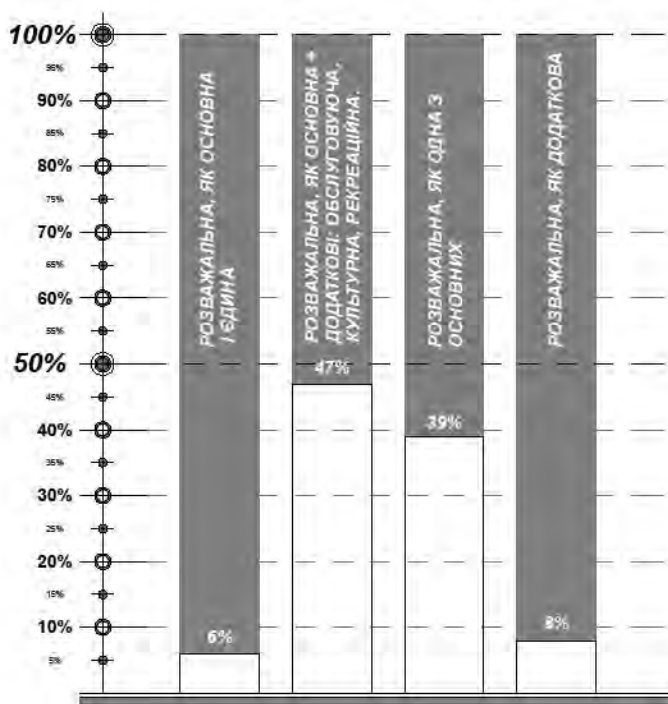


Рис. 5. Діаграма відповідей респондентів-діячів розваг на запитання: “Які, на Вашу думку, з зазначених нижче функціональних схем сприятимуть динамічному формуванню якісної архітектури для розваг в Україні у майбутньому?”

Щодо проблеми впливу залучення закордонних інвестицій відповіді діячів сфери розваг сконцентрувалися на таких позиціях: залучення інвестицій позитивно вплине на розвиток і формування сфери розваг в Україні.

Відповідь на запитання: “Для яких вікових категорій на цей момент сфера розваг найбільше потребує розвитку?” була єдиною і, водночас, спільною для всіх опитуваних: “Усі вікові категорії потребують тією чи іншою мірою розвитку у сфері розваг”.

### Висновки

Підсумки анкетного опитування архітекторів, споживачів, діячів сфери розваг такі:

1. Сьогодні у формуванні сфери розваг України актуальними є центри розваг і парки розваг.

“Центр розваг” – це та типологічна одиниця, що є доцільною за економічними факторами в умовах сучасної України. Цій типологічній одиниці притаманна модульність для розвитку більших за масштабами типологічних одиниць для розваг або інтеграція в середовище інших функцій.

Типологічну модель “Парк розваг” вибирали здебільшого професіонали-архітектори, оскільки закордонний досвід показує її популярність, як вдалих окупних бізнес-проектів, привабливих для компаній-інвесторів, операторів розважального бізнесу світового масштабу (рис. 6).

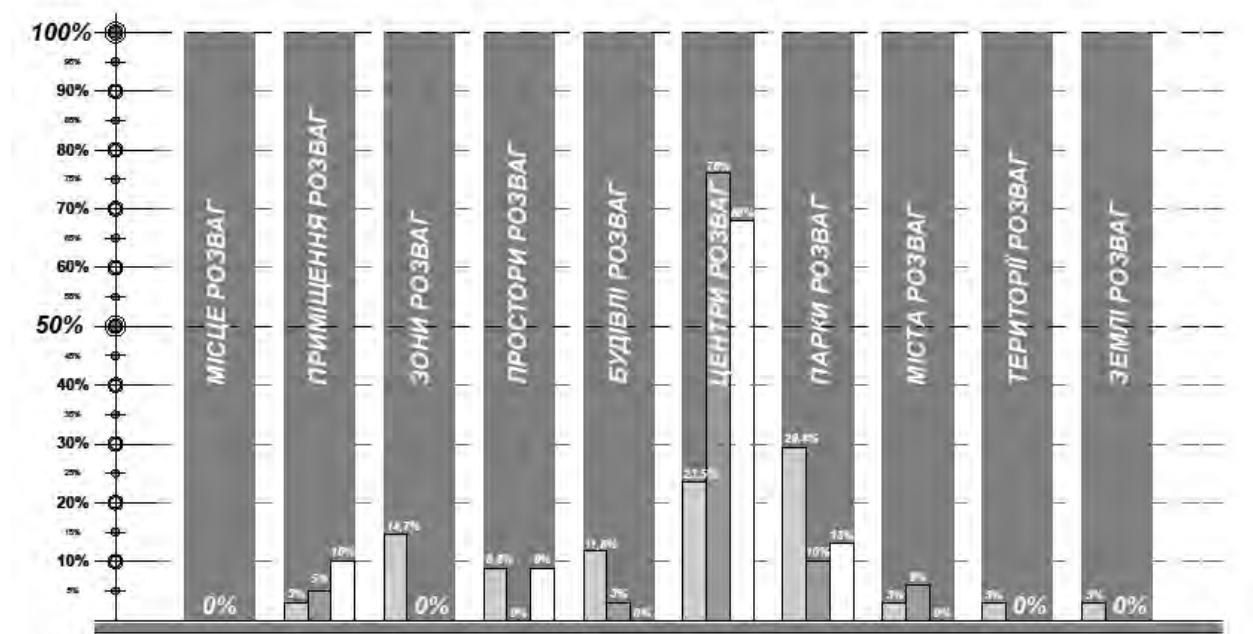


Рис. 6. Діаграма зіставлення відповідей респондентів-архітекторів, користувачів та діячів сфери розваг на запитання: “Які, на Вашу думку, з наведених нижче прикладів типологічних моделей є актуальними сьогодні у формуванні сфери розваг України?”

2. Найактуальнішими в умовах сьогодення, на думку опитаних, серед напрямів розвитку архітектури об'єктів розваг можуть бути: ревіталізація існуючих із застарілою функцією будівель та споруд, особливо в Західній Україні, де велика кількість об'єктів у структурі міст, функція яких застаріла і потребує заміни на якісну, якою видається розважальна. Ще одним напрямом розвитку, на думку респондентів, є нове будівництво, освоєння нових просторів. Особливу підтримку такий напрям здобув у професіоналів-архітекторів, оскільки попередній варіант потребує узгодження нової архітектури з архітектурою середовища, що вже існує, а це іноді стає бар'єром на шляху створення тематичного образу об'єкта.

3. У формуванні якісної архітектури для розваг в Україні у майбутньому, з чим погоджуються усі групи респондентів, переважатиме функціональна схема, з акцентом на розважальну функцію як основну плюс додаткові: обслуговуюча, культурна, рекреаційна тощо.

4. Найчастіше замовниками якісної архітектури для розваг, за результатами проведеного анкетного опитування, є групи населення віком до 19 років і понад 60 років.

5. Основним джерелом фінансування якісних сучасних об'єктів для розваг, на думку респондентів, можуть стати закордонні інвестиційні фонди, оператори розважального бізнесу, що позитивно впливатиме на формування української розважальної мережі загалом.

1. Проскураков В.І. Принципи розвитку архітектурної типології українського театру: автореф. дис. ... д-ра арх.: 18.00.02. – К., 2002. – С. 171–176. 2. Куцевич В.В. Реформування архітектурно-методологічної бази проектування об'єктів соціокультурного призначення в сучасних умовах України: дис. ... д-ра арх.: 18.00.02. – К., 2004. – С. 43–65. 3. Слепцов О.С. Архітектура цивільних будівель на основі відкритих збірних конструктивних систем: автореф. дис. ... д-ра арх.: 18.00.02. – К.: Нац. ун-т буд. і арх. – К., 1999. – 35 с. 4. Vetsky Aaron. Artpark // *Architecture USA: August, 1999.* – P. 36–37. 5. Андріанова Г.А. Принципи архітектурно-планувальної організації об'єктів громадського обслуговування в умовах реконструкції житлових кварталів: автореф. дис. .... канд. арх.: 18.00.02. – Одеса, 2006. – 20 с. 6. Гой Б.В. Архітектура єврейських театрів України. Принципи типології проектування: дис. ... канд. арх.: 18.00.02. – Львів, 2006. – 67 с. 7. Харитонова А.А. Архітектурно-планувальне формування центрів образотворчого мистецтва: автореф. дис. ... канд. арх.: 18.00.02. – К., 2005. – 20 с. 8. Підгорна Г.Д. Формування об'ємно-планувальної структури бейзбольних споруд в Україні: автореф. дис. ... канд. арх.: 18.00.02. – К., 2007. – 20 с. 9. Воронкова І.С. Розвиток медіапросторів у структурі житлового середовища. 10. Проскураков О.В. Принципи архітектури спілки Ф.Фельнера і Г. Гельмера, і їх розвиток в Україні: дис. ... канд. арх.: 18.00.01. – Львів, 2009.